Scenariusz 3 (szkoła ponadpodstawowa)
(Uwaga: scenariusz stanowi inspirację i może być dowolnie modyfikowany; wykorzystanie wszystkich materiałów może uniemożliwić przeprowadzenie zajęć w ciągu 45')

Temat**: Renesans i barok w architekturze Warmii i Mazur**

Cel lekcji:
Zapoznanie uczniów z architekturą renesansu i baroku na Warmii i Mazurach

„NaCoBeZu" (na co będę zwracać uwagę); oczekuję, że po zajęciach uczeń:

- Poda przykłady budowli renesansowych i barokowych na Warmii i Mazurach;
- Scharakteryzuje przynajmniej jeden wybrany obiekt wskazując cechy charakterystyczne dla danego stylu;
- Wyjaśni, w jaki sposób na Warmię i Mazury docierały nowinki architektoniczne z Europy;

Kluczowe pytanie: Rozważ, czy budowle renesansowe i barokowe Warmii i Mazur różniły się od tych powstających w reszcie Europy?

Metody:
Praca z materiałem filmowym i ilustracyjnym, tekstem źródłowym; pogadanka, elementy wykładu i dyskusji, zabawa edukacyjna learning apps;

Formy: indywidualna, praca w grupach, zbiorowa

Środki dydaktyczne, m.in.; film *Renesans i barok na Warmii i Mazurach;* źródła ikonograficzne; zabawa edukacyjna learning apps:

Odniesienie do podstawy programowej: XXI. Renesans w Polsce; XXIII. Ustrój, społeczeństwo i kultura Rzeczypospolitej Obojga Narodów w XVII w.

Realizacja kompetencji kluczowych:
1. Kompetencje w zakresie rozumienia i tworzenia informacji;
4. Kompetencje cyfrowe;
8. Kompetencje w zakresie świadomości i ekspresji kulturalnej

Przebieg zajęć:

1. Część porządkowo-organizacyjna
2. Rekapitulacja wtórna: nauczyciel z uczniami przypominają pojęcia związane z kulturą i sztuką renesansu i baroku w Polsce; powtórzeniu może pomóc zabawa edukacyjna learning apps; uczniowie mogą skorzystać z własnych telefonów posługując się kodem QR https://learningapps.org/display?v=pz5801hxj21

3. Część zasadnicza

W tej części zajęć nauczyciel prowadzi pogadankę z uczniami na temat cech charakterystycznych sztuki renesansu i baroku informując ich m.in. o tym, że w architekturze Warmii i Mazur również mamy wspaniałe odniesienia do obydwu epok. Przedstawia pytanie kluczowe zajęć i zapisuje je na tablicy.

Następnie nauczyciel odtwarza fragment lub całość filmu n/t sztuki renesansu i baroku na Warmii i Mazurach. Poleca uczniom zwrócić podczas projekcji uwagę na następujące zagadnienia, m.in.

- Skąd napływały wpływy renesansowe na Warmię i Mazury pod koniec XV w.?
- Których zabytków – renesansowych czy barokowych – znajduje się więcej w regionie? Podaj ich przykłady;
- Kto często gościł w pałacu, w Smolajnach, a kto upodobał sobie pałac w Drogoszach?

Nauczyciel uzupełnia i systematyzuje wypowiedzi uczniów. W dalszej części uczniowie są dzieleni na trzy grupy systemem losowym (np. odliczają do trzech, jedynki tworzą grupę pierwszą itd.). Każda grupa otrzymuje pakiet materiałów i pytania, na które ma udzielić po wyznaczonym czasie odpowiedzi.

Grupa I. Pałac w Smolajnach

Pytania:

- Dlaczego biskupi szukali rezydencji poza zamkiem lidzbarskim?
- Jak prosperował folwark w Smolajnach?
- W jakim stylu architektonicznym wzniesiono pałac w Smolajnach, podaj kilka cech tego stylu widocznych na zdjęciu;

Materiał 1.

Biskupom czasów baroku źle mieszkało się w gotyckich zimnych salach zamkowych. Gdy w XVII wieku armaty zdolne już były zniszczyć nawet najpotężniejsze fortyfikacje, znaczenie militarne lidzbarskiej warowni zmalało i jej władcy zaczęli szukać wygodniejszych siedzib. W czas letnich upałów wyjeżdżali biskupi do swych letnich posiadłości, a mieli je przynajmniej dwie. Jedną z nich był leżące wśród lasów nad Łyną Smolajny.
Smolajny w letnie dni tętniły życiem, stawały się ważnym ośrodkiem politycznym i administracyjnym. Wieś była siedzibą administracji komornictwa dobromiejskiego. W rezydencji odbywały się nawet rozprawy sądowe. Były też Smolajny ośrodkiem przemysłowym i rolniczym. Pięknie prezentował się tutejszy folwark. Liczył 573 hektary i uprawiano tu wszystkie, nawet najlichsze, pola, obsiewając je zbożem. Łąki były zadbane, budynki gospodarcze w dobrym stanie. Naliczono tu w połowie XVII wieku 71 sztuk bydła, 73 konie, 90 świń, prawie tysiąc owiec. Wojna 1655-1660 nie zniszczyła Smolajn i zaczęły one wkrótce słynąć ze stadniny koni. U schyłku XVII w. biskupia stadnina, a nie była to jedyna stadnina na Warmii, liczyła ponad 120 koni.
Źródło: Stanisław Achremczyk, *Warmia*, Olsztyn 2011.

Materiał 2.



Źródło: domena publiczna

Grupa 2. Pałac w Drogoszach

Pytania:

- Do kogo należał pałac w Drogoszach i jaką funkcję pełnił?
- Dokąd trafił księgozbiór z biblioteki pałacowej?
- W jakim stylu został wybudowany? Podaj kilka cech dla niego charakterystycznych;

Materiał 1

W latach 1606-1711 istniał pierwszy pałac w Drogoszach. Budował go Ludwik Rautter przez dziesięć lat (1596-1606). Otaczały go fortyfikacje. Sam budynek miał cztery kondygnacje. Został rozebrany w konsekwencji poważnego pożaru po uderzeniu pioruna. W XVII w. majątek przejęła rodzina Dönhoffów - znany od średniowiecza, wywodzący się z rycerstwa szlachecki ród, który posiadał rozległą posiadłość - pałac we Friedrichstein koło Królewca. Na początku XVIII w. właścicielem dóbr był Bogusław Fryderyk Dönhoff. Zmienił nazwę majątku na Dönhoffstadt. Zapragnął on odtworzyć na swojej ziemi świetność pałacu we Friedrichstein. Projekt nowego budynku opracował John von Collas. Barokowy pałac wznoszono w latach 1710-1714. Powstała jedna z najbardziej okazałych rezydencji na terenie całych Prus Wschodnich określana nawet jako wschodniopruski Wersal – to także dzięki kolekcji dzieł sztuki zgromadzonej w pałacu. Rezydencja miała status tzw. pałacu królewskiego - miejsca gdzie monarchowie mogli znaleźć tymczasową siedzibę np. w trakcie podróży.

Na uwagę zasługuje także biblioteka rodu von Dönhoff . Znajdująca się w pałacu kompletowana była z pokolenia na pokolenie, a wśród kilku tysięcy woluminów, posiadała także kilka bardzo cennych egzemplarzy. Po II wojnie światowej podczas przekazywania pozostałości po pałacowym księgozbiorze Uniwersytetowi w Toruniu zebrano dwie pełne ciężarówki książek. Znalazły się wśród nich m.in. dwa oryginalne zwoje egipskich papirusów oraz księga gości pałacu z wpisami Napoleona Bonaparte oraz cesarza Wilhelma II Hohenzollerna. Pozostałości po bibliotece, takie jak obrazki, portrety czy meble, przekazano także częściowo Muzeum Warmii i Mazur w Olsztynie oraz do pałacu Dohnów w Morągu.

Źródło: *Mazurzy*, pod red. S. Sobotki, Olsztyn 2020;
http://leksykonkultury.ceik.eu/index.php/Pa%C5%82ac_w_Drogoszach;



Materiał 2

Źródło: domena publiczna

Grupa 3 Pałac w Galinach
Pytania:

- Komu zawdzięczamy wybudowanie pałacu w Galinach i jaką pełnił on funkcję?
- Podaj styl architektoniczny (i kilka cech charakterystycznych), w którym wybudowano pałac;

Materiał 1

Początki pałacu sięgają drugiej połowy XVI wieku, kiedy to przedstawiciel rodu Botho von Eulenburg polecił wybudować tu swoją siedzibę. Rodzina pruska **Eulenburgów** uważna była wówczas za jeden z najstarszych i najbardziej znamienitych szlacheckich rodów zamieszkujących okoliczne ziemie. Pałac usytuowany został na niewielkim wzniesieniu i miał charakter obronny, otoczony był też fosą, do której woda dostarczana była z pobliskiej rzeki Pisy. Jedyne dojście wiodło przez zwodzony most. Wiadomo także, iż niegdyś pod korytem rzeki, do pobliskiego kościoła, prowadził tunel ewakuacyjny, z którego wyjście znajdowało się pod ołtarzem. Dziś pałac jest jednym z nielicznych przykładów architektury renesansowej, zachowanych na terenach dawnych Prus Książęcych.
Źródło: https://pl.wikipedia.org/wiki/Pa%C5%82ac_w_Galinach

Materiał 2



Źródło: Źródło: Centrum Spotkań Europejskich „Światowid” w Elblągu, Regionalna Pracownia Digitalizacji, Fot. Tomasz Misiuk

Nauczyciel podsumowuje wypowiedzi, uogólnia i przechodzi po pytania kluczowego zajęć. Uczniowie zastanawiają się, czy pałace i świątynie wzniesione w okresie renesansu i baroku w regionie różniły się od tych powstałych w innych częściach Polski czy w Europie. Nauczyciel systematyzuje wypowiedzi podkreślając, że projektowane i wznoszone przez wybitnych artystów budowle Warmii i Mazur w niczym nie ustępowały architektonicznie podobnym obiektom w Polsce czy Europie. Były stawiane z rozmachem, pięknie ozdabiane i wiele z nich możemy oglądać do dziś. Niektóre wymagają remontów, są takie, co świetnie prosperują np. w rękach prywatnych, jako hotele; inne pełniły po II wojnie światowej funkcje muzeów, szkół, siedzib różnych instytucji.

4. Rekapitulacja pierwotna
   Nauczyciel proponuje zabawę learning apps:
   https://learningapps.org/display?v=pbj2py7yn21
   Uczniowie mogą korzystać z zasobów Internetu w celu rozpoznania budowli regionu

   *Zadanie dla chętnych:
   Dowiedz się, co dziś mieści się w dawnych dworach i pałacach Warmii i Mazur😊